

STORTINGET

Innst. 283 L

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 72 L (2024–2025)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven)

Til Stortinget

Sammendrag

Klima- og miljødepartementet legger i proposisjonen frem forslag til lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven). Forslaget har som formål å gi hjemmel til å opprette marine verneområder i alle norske jurisdiksjonsområder utenfor 12 nautiske mil, dvs. utenfor territorialfarvannet. Lovforslaget vil følgelig gjelde for de norske 200-milssonene, dvs. økonomisk sone ved Fastlands-Norge, fiskevernsonen ved Svalbard og fiskerisone ved Jan Mayen, og på norsk kontinentalsokkel i tilknytning til landområdene i nord og i Sørishavet.

Naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven er i dag de eneste lovene som har som hovedformål å bevare natur på tvers av sektorer og i et langsiktig perspektiv. I tillegg kan tverrsektorielt vern av marin natur hjemles i lov om Jan Mayen og bilandsloven. I territorialfarvannet har Norge brukt vern etter disse lovene som virkemiddel gjennom lang tid. Bestemmelsene som hjemler områdevern, gjelder likevel bare ut til territorialgrensen ved 12 nautiske mil fra grunnlinjene. Etter dagens lovgivning har Norge derfor ikke hatt mulighet til å opprette marine verneområder i norske havområder utenfor territorialfarvannet. Den nye loven vil bidra til å tette et stort og viktig «hull» i norsk lovgivning, og vil være et av-

gjørende verktøy for å følge opp både våre nasjonale mål og de internasjonale målene etter Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold (naturavtalen).

Lovforslaget bygger i stor grad på naturmangfoldlovens regler om områdevern. Samtidig er forslaget tilpasset de særlige forholdene utenfor territorialfarvannet. I disse områdene har ikke Norge full suverenitet, og dermed ikke den samme jurisdiksjonen som på land og i havområdene innenfor 12 nautiske mil. Videre har aktørbildet utenfor territorialfarvannet gjort det nødvendig med enkelte justeringer i ordlyd og innhold, sammenlignet med naturmangfoldlovens bestemmelser. I disse havområdene er det ingen private grunneiere, og det er relativt få og store næringsaktører.

Lovforslaget viderefører naturmangfoldloven sin hovedinnretning der områder som i sin helhet ligger i sjø vernes som vernekategorien «marine verneområder». Som etter naturmangfoldloven kan marine verneområder opprettes for å beskytte verneverdier, inkludert naturverdier som er økologiske betingelser for landlevende arter. I områder utenfor territorialfarvannet kan dette for eksempel være aktuelt for områder som har særlig betydning som beiteområder for sjøfugl. Lovforslaget § 6 andre ledd bokstav a–g lister opp hvilke områder som kan vernes som marine verneområder, og er tilnærmet identisk med oppstillingen i naturmangfoldloven § 39. Innholdet i de alternative vilkårene tilsvaret i stor grad vilkårene for vernekategoriene nasjonalpark, naturreservat og biotopvernområde i naturmangfoldloven. Departementet foreslår også at den nye loven legger til rette for og synliggjør at områdevern kan bidra til å bevare områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima.

Lovforslaget er ment å sikre grundige og inkluderende verneprosesser med involvering av berørte myndigheter og interesser. Generelt skal saksbehandlingen legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, bruk, avgrensing av området og følger av vernet. Sentrale steg i saksbehandlingen er formell oppstart gjennom kunngjøring av planlagt vern, høring av utkast til verneforskrift og vedtak om vern, som gjøres av Kongen i statsråd. I god tid før kunngjøring av planlagt vern skal berørte myndigheter og interesser involveres i saksforberedelsen. Når et planlagt vern er kunngjort og verneprosessen pågår, sikrer lovforslaget at statlige myndigheter opptre koordinert og tar hensyn til verneverdiene som er identifisert.

Miljødirektoratet vil som hovedregel bli ansvarlig myndighet for forvaltningen av verneområder som opprettes etter havvernloven. Lovforslaget legger til rette for og synliggjør betydningen av restaurering, også som en del av forvaltningen av et verneområde.

Tilsynsordningen etter havvernloven tar utgangspunkt i samme grunnleggende system som ved tilsyn med reglene om områdevern etter naturmangfoldloven. Etter naturmangfoldloven er myndigheten til å gjennomføre tilsyn delegert til Miljødirektoratet. I praksis utøves tilsynet etter naturmangfoldloven i stor grad av Statens naturoppsyn (SNO), som er en del av Miljødirektoratet. I tillegg utføres også tilsyn med kysten og havområdene av Kystvakten. Tilsynet må gjennomføres innenfor folkerettens rammer.

Lovforslaget inneholder hjemler til å pålegge retting og avbøtende tiltak, samt ilegge tvangsmulkt, overtredelsesgebyr og straff. Det åpnes også for at rettighetshavere kan få erstatning for tap knyttet til igangværende bruk i områder som blir helt eller delvis vernet etter loven.

Loven er en hjemmelslov, og det er først når hjemlene i loven tas i bruk at det oppstår ulike konsekvenser av miljømessig, økonomisk og administrativ karakter. Konsekvensene av at hjemlene i loven tas i bruk vil derfor avhenge av antallet og omfanget av områder som skal vernes, hvilke vernebestemmelser som blir fastsatt i lys av verneformål, verneverdier og aktuell virksomhet i det konkrete området.

Komiteens behandling

Komiteen inviterte til skriftlige innspill i saken, og mottok fem innspill. Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvild

Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Jan Tore Sanner, Michael Tetzschner, Bård Ludvig Thorheim og Ove Trellevik, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Lisa Marie Ness Klungland og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til Prop. 72 L (2024–2025) Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven). Komiteen viser til at proposisjonen har som formål å gi hjemmel til å opprette marine verneområder i alle norske jurisdiksjonsområder utenfor 12 nautiske mil, dvs. utenfor territorialfarvannet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti er positive til at det endelig kommer en lov som gjør det mulig å opprette marine verneområder utenfor territorialfarvannet, tolv nautiske mil utenfor grunnlinjen, områder som er svært rike på naturmangfold.

Disse medlemmer mener at lovforslaget er ganske begrenset og i hovedsak gir hjemler til regjeringen. Men disse medlemmer er positive til at det i det endelige lovforslaget understrekes at naturmangfoldlovens prinsipper i stor grad skal gjelde også i disse områdene.

Disse medlemmer registrerer at det ikke er særlig store innvendinger mot lovforslaget fra miljøorganisasjonene, at Miljødirektoratet i stor grad har blitt lyttet til, og at regjeringen har avvist hoveddelen av innspillene fra aktører som har villet svekke havvernloven.

Disse medlemmer mener at havvernloven trenger å inkludere opptak og lagring av karbon som eget verneområde samt trenger å peke fremover på en ny marin verneplan i tråd med globale forpliktelser i naturavtalen. Loven slik den står nå, har ikke inkludert klimahensyn som selvstendig mål for områdevern i § 5 eller vilkår for opprettelse av marine verneområder i § 6.

Slik det står nå, er klima kun et tilleggshensyn. Det er riktignok positivt at tilleggshensynet er bygget ut med natur som kan redusere de negative virkningene av et endret klima, i tillegg til områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon. Det følger dog av lovforslaget at dette ikke kan begrunne vern alene.

Folkeretten er i stadig utvikling, særlig med tanke på klima og natur. En ny lov om vern av marin natur bør gjenspeile den internasjonale rettslige utviklingen, hvor det tydelig slås fast at plikten til å beskytte og bevare det

marine miljøet også omfatter forebygging av og tilpassning til klimaendringer. Som Klima- og miljødepartementet refererer til, kom Det internasjonale havrettstribunalet (ITLOS) med en uttalelse som fastslår hvilke forpliktelser stater har etter havrettskonvensjonen av hensyn til klimaendringer, herunder til å beskytte og bevare det marine miljø mot skadelige virkninger av klimaendringer. Dette taler for at klimahensyn skal kunne begrunne vern alene.

Loven, slik den er foreslått, kan slik disse medlemmer ser det, ikke anvendes til å imøtekomme det økende behovet for å bevare marine områder som er av betydning for opptak og lagring av karbon med dette som begrunnelse alene. Disse medlemmer mener derfor at bevaring av områder av klimahensyn ikke skal være et tilleggshensyn, men et hensyn som alene kan utgjøre begrunnelse for områdevern.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkludere naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima, som selvstendig mål for områdevern i havvernloven § 5.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkludere områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima, som vilkår for opprettelse av marine verneområder i havvernloven § 6.»

Disse medlemmer viser til at det i desember 2022 ble enighet om en global naturavtale. I denne avtalen ble det fremhevet behovet for minst 30 pst. vern av land, ferskvann og hav innen 2030. Norge har også gjennom sin rolle i Det internasjonale høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi, også kalt Havpanelet, i tillegg tatt til orde for å verne 30 pst. av havet innen 2030.

Norge har i dag en eksisterende marin verneplan for norske havområder som ble vedtatt i 2004, og som kun inkluderer havområder innenfor 12 nautiske mil. Det marine vernet er forankret i § 39 i naturmangfoldloven. Totalt ble det opprinnelig foreslått 36 kandidatområder for marint vern, og i dag er 18 av disse blitt vernet.

I dag er rundt 1 pst. av alle norske havområder vernet. Avstanden frem til de forpliktelser Norge har gjennom den globale avtalen, er derfor stor. Dagens eksisterende marine verneplan inkluderer ikke områder utenfor 12 nautiske mil og er med det ikke tilstrekkelig for å kunne verne områder gjennom den havvernloven som nå er til behandling, eller i stand til å svare ut Norges forpliktelser i den globale naturavtalen om behovet for 30 pst. vern innen 2030. Derfor mener disse medlemmer at det trengs en ny marin verneplan som in-

kluderer alle norske havområder, der områder innenfor 12 nautiske mil blir vernet etter naturmangfoldloven og områder utenfor 12 nautiske mil blir vernet av havvernloven.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny marin verneplan, basert på miljøfaglige råd, som redegjør for hvilke områder som bør vernes for å sikre at Norge bidrar til å nå målsettingene i den globale naturavtalen.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til lovforslagets § 5, der det fremgår at opprettelsen av marine verneområder også kan bidra til naturens evne til å binde og lagre karbon. Klima- og miljødepartementet påpeker i proposisjonen at dette tilleggshensynet ikke kan begrunne et eventuelt områdevern.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å understreke at inkluderingen av dette tilleggshensynet ikke skal tolkes som en utvidelse av formålet ved marint områdevern. Tilleggshensynet er å anse som en ren formalisering av den eksisterende praksis der kvaliteter ved området knyttet til naturens motstandsdyktighet mot klimaendringer kan omtales i vernevedtaket med henvisning til den eller de lovfestede målene for områdevern dette tilleggshensynet er relevant for.

Disse medlemmer viser til departementets svar på spørsmål fra komiteen om tidligere vedtak om marint vern etter naturmangfoldloven som understreker dagens praksis for vurdering av klimahensynet, der departementet henviser til vedtakene knyttet til Loppfjorden og Rauerfjorden. Disse medlemmer vil påpeke at områdenes relevante funksjoner for klimaet i disse sakene ikke tillegges vekt i departementets vurdering, men at det derimot er vernets virkning for å gjøre områdene bedre rustet for klimaendringer som trekkes frem, og forutsetter at det er denne praksisen departementet viderefører i den nye loven.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet mener at lovforslaget kan få konsekvenser for aktivitet på mange områder, og savner hensynet til andre samfunnsinteresser ut over bevaring og vern, som for eksempel næringsinteresser. Planlagte verneforslag kan bety store begrensninger for næringsaktivitet.

Ved all aktivitet i norske havområder hvor det har blitt tilrettelagt for verdiskapning, har det fulgt med krav om å opprettholde miljøverdiene. Forvaltningsplaner har etablert gode rammer for forvaltning av norske havområder og vist at det er mulig med høy verdiskapning, samtidig som man ivaretar miljø- og naturhensyn. Disse medlemmer mener det er viktig at verneprosesser under ny lov ikke blir isolert og frakoblet forvaltningsplanarbeidet. I arbeidet med forvaltningsplaner er

det rutiner om for å sende delrapporter og faggrunnlag på høring, noe som sikrer bred involvering og kvalitets-sikring av beslutningsgrunnlaget.

På dette grunnlag vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at verneprosesser under ny havvernlov skal være en del av det fremtidige forvaltningsplanarbeidet og bygge videre på kunnskap og kompetanse etablert gjennom mange år.»

Disse medlemmer mener planlagt verneforslag kan innebære betydelige begrensninger på næringsaktiviteten. Generelt er næringsaktivitet avhengig av forutsigbarhet og stabile rammevilkår, på havet er gjerne tidsperspektivet ofte langsiktig, derfor må loven praktiseres på en mest forutsigbar måte. Disse medlemmer mener dette lovforslaget kan redusere forutsigbarheten, særlig kan dette ramme nye næringer. Det vil derfor være av viktig betydning at det sikres prosesser som sikrer at tiltak blir vurdert å være hensiktsmessige og forholdsmessige, slik at det ikke innføres tyngre restriksjoner enn nødvendig, og at norsk sokkels konkurransekraft ikke svekkes.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at verneprosesser under ny havvernlov skal være en del av det fremtidige forvaltningsplanarbeidet og bygge videre på kunnskap og kompetanse etablert gjennom mange år.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkludere naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima, som selvstendig mål for områdevern i havvernloven § 5.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkludere områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima, som vilkår for opprettelse av marine verneområder i havvernloven § 6.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny marin verneplan, basert på miljøfaglige råd, som redegjør for

hvilke områder som bør vernes for å sikre at Norge bidrar til å nå målsettingene i den globale naturavtalen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet
(havvernloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1 Formål

Lovens formål er å bidra til å bevare marin natur utenfor territorialfarvannet, gjennom langsiktig, effektivt og representativt vern, som en del av en helhetlig og økosystembasert havforvaltning.

§ 2 Hvor loven gjelder

Loven gjelder i områder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone og på den norske kontinentalsokkelen som angitt i lov 18. juni 2021 nr. 89 om Norges kontinentalsokkel.

§ 3 Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensningene som følger av folkeretten.

§ 4 Prinsipper

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet etter loven her. Vurderingene skal fremgå av beslutningen.

Kapittel 2. Opprettelse av marine verneområder

§ 5 Mål for områdevern

Marine verneområder skal bidra til bevaring av

- variasjonsbredden av naturtyper og undersjøiske landskap,
- arter og genetisk mangfold,
- truet natur,
- større intakte økosystemer,
- områder med særskilte naturhistoriske verdier,
- områder med særskilte kulturhistoriske verdier,
- økologiske sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller

- h. referanseområder for å følge utviklingen av naturen.

Verneområder kan i tillegg bidra til bevaring av områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima.

§ 6 *Marine verneområder*

Det kan opprettes marine verneområder for å beskytte verneverdier, inkludert naturverdier som er økologiske betingelser for landlevende arter. Marine verneområder opprettes ved at det gis forskrift etter § 7.

Som marine verneområder kan vernes områder som

- inneholder særegne eller representative økosystemer, og som er uten tyngre naturinngrep,
- inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
- representerer en bestemt type natur,
- på annen måte har særlig betydning for naturmangfold,
- utgjør en spesiell geologisk forekomst,
- har særskilt naturvitenskapelig verdi, eller
- har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter.

Som marint verneområde kan også vernes et område som ved fri naturlig utvikling eller aktive restaureringstiltak kan oppfylle ett eller flere av vilkårene i andre ledd bokstav a til g. Dersom det opprettes marine verneområder som krever restaureringstiltak, skal utkast til plan for restaureringen om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

I marine verneområder må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

§ 7 *Forskrifter om marine verneområder*

Kongen i statsråd gir forskrift om det enkelte verneområde etter § 6. Forskriften skal utarbeides i samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

Overfor rettighetshavere som berøres av en verneforskrift, gjelder også forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

Forskriften skal angi

- verneområdets formål, også hvilke naturverdier vernet skal ivareta og den tilstanden som ønskes oppnådd med vernet,
- verneområdets grenser og bestemmelser om bruk og vern av området, og
- om verneformålet og restriksjonene gjelder vannsøylen, vannflaten, havbunnen inkludert undergrunnen under havbunnen, eller en kombinasjon av disse.

Verneområdets geografiske utstrekning skal fastsettes ut fra verneformålet. Ved avgrensing av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjo-

ner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.

Innenfor rammene av § 6 kan en verneforskrift forby eller regulere virksomhet, forurensning, tiltak og andre former for bruk som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke verneformålet. Restriksjoner på aktivitet skal ikke være strengere enn hva som er nødvendig av hensyn til verneformålet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad er sendt departementet og dette deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdets funksjon for verneformålet. I forskriften kan det gis bestemmelser av hensyn til naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima.

§ 8 *Forholdet til annen lovgivning*

Dersom en virksomhet utenfor et verneområde som krever tillatelse etter annen lov, kan innvirke på verneverdiene i et verneområde etter loven her, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår.

Høsting og annen utnytting av viltlevende marine ressurser reguleres etter havressurslova innenfor rammene av verneforskriften. Marine områder der beskyttelsen kun består av nærmere bestemte regler om utøving av fiske, fastsettes etter havressurslova.

Kapittel 3. Verneprosessen

§ 9 *Generelle regler for saksbehandlingen i saker om vern etter loven her*

I forbindelse med en verneprosess etter loven her skal det legges til rette for best mulig involvering av berørte myndigheter og interesser.

Saksbehandlingen skal legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, bruk, avgrensing av området og følger av vernet. Det skal også innhentes kunnskap om andre mulige verdier enn verneverdier i området.

I saksbehandlingen skal det ses hen til relevante tiltak i det aktuelle området etter annen lovgivning, inkludert andre effektive arealbaserte bevaringstiltak.

§ 10 *Kunngjøring av planlagt verneforslag*

Departementet skal kunngjøre et planlagt verneforslag på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte myndigheter og interesser kjent med forslaget. Formålet med vernet, de antatt mest sentrale følgene av forslaget og mulige grenser for verneområdet skal inngå i kunngjøringen.

Rettighetshavere skal så vidt mulig underrettes skriftlig og gis en rimelig frist for å komme med merknader.

der før et verneforslag utformes. For øvrig gjelder forvaltningsloven § 16.

Berørte myndigheter og interesser skal involveres på et tidlig tidspunkt i saksforberedelsen og i god tid før kunngjøringen.

§ 11 Rettsvirkninger av kunngjøring av planlagt verneforslag

Når et planlagt verneforslag er kunngjort, kan søknader om tillatelse mv. til tiltak etter annen lovgivning i et område som inngår i verneforslaget, avslås av ansvarlig myndighet på grunnlag av det planlagte verneforslaget. Ansvarlig myndighet kan bare gi tillatelse dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet.

Ansvarlig departement kan gi tillatelse til tiltak i et område som inngår i verneforslaget, når sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Adgangen til å avslå tiltak etter første ledd gjelder for maksimalt fire år etter kunngjøringen av det planlagte verneforslaget. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

§ 12 Høring av forslag til verneforskrifter

Et forslag til en ny verneforskrift etter § 7 skal sendes på høring. Høringsforslaget skal beskrive området verneforskriften skal omfatte, verneformålet og verneverdiene, avgrensingen av området, andre verdier i området enn naturverdier og de følgene forslaget antas å få.

Fristen for å gi høringsuttalelse skal være minimum to måneder. Fristen kan fravikes i saker etter § 14 om mindre endringer av eksisterende verneforskrifter.

§ 13 Begrunnelse for verneforskrifter

Ved fastsettelse av verneforskrift etter § 7 skal det utarbeides en begrunnelse som gjør rede for hvilket naturmangfold og andre verdier forskriften omfatter, og hvordan forskriften bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

§ 14 Mindre endringer av eksisterende verneforskrifter

Departementet kan gi forskrift om følgende mindre endringer i eksisterende verneforskrifter:

- endring av verneområdets navn
- retting av feil i verneforskriften
- grenseendringer som omfatter mindre arealer, og som ikke får nevneverdig betydning for private interesser
- fastsettelse av forvaltningsmyndighet og annen myndighet etter loven.

§ 15 Forskrifter om midlertidig vern

Departementet kan gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder for å hindre reell risiko for alvorlig eller uopprettelig skade på verneverdier.

Dersom en bestemt naturtype står i fare for å forsvinne, kan departementet gi forskrift om midlertidige begrensninger og forbud mot virksomhet som ytterligere kan true naturtypens fortsatte eksistens.

Berørte myndigheter og interesser skal så langt som mulig involveres i saksforberedelsen.

Bestemmelsene i §§ 9, 10 og 12 gjelder ikke for forskrifter etter første og andre ledd. Når det er fastsatt forskrift om midlertidig vern, skal en ordinær verneprosess igangsettes eller fortsette uten ugrunnet opphold.

Overfor rettighetshavere som berøres av forskriften, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

Forskrifter om midlertidig vern gjelder for maksimalt fire år etter kunngjøringen etter § 16. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

§ 16 Kunngjøring av verneforskrifter

Forskrifter etter §§ 7 og 15 skal kunngjøres etter forvaltningsloven § 38 og på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte myndigheter og interesser kjent med forskriften. Forskriften skal meddeles rettighetshavere i verneområdet etter reglene i forvaltningsloven § 27. Kunngjøringen og meddelelsen skal gjøre oppmerksom på retten til erstatning etter § 31 og fristen etter § 32 første ledd i loven her.

Kapittel 4. Forvaltning av verneområder

§ 17 Restaurering og skjøtsel i verneområder

Departementet kan foreta restaurering og skjøtsel for å opprettholde eller oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet.

Berører restaurerings- eller skjøtselstiltak rettigheter i verneområdet, skal rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av restaurerings- eller skjøtselstiltak skal tilfalle rettighetshaveren.

§ 18 Dispensasjon fra verneforskrifter

Departementet kan gi dispensasjon fra en verneforskrift dersom

- det ikke strider mot forskriftens formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig,
- sikkerhetshensyn gjør det nødvendig, eller
- hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Søknader om dispensasjon skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. Ved dispensasjon skal begrunnelsen vise hvordan virkningene dispensasjonen kan få for verneverdiene, er vurdert, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon etter første ledd bokstav c, skal det gjøres en avveining mellom hensynet til verneområdet og øvrige vesentlige samfunnsinteresser. Det skal særlig legges vekt på ver-

neområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder, og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her og etter annen lov, kan tiltakshaveren søke om tillatelse parallelt. Det skal i slike tilfeller først fattes vedtak etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, med mindre noe annet er særlig fastsatt i eller i medhold av loven her.

§ 19 Endring og omgjøring av tillatelser

Departementet kan oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse gitt i medhold av forskrift fastsatt etter § 7 femte ledd tredje punktum eller av § 18, sette nye vilkår og om nødvendig kalle tillatsen tilbake hvis

- det er nødvendig for å hindre uforutsette vesentlige skadevirkninger på verneverdiene,
- skadevirkningene på verneverdiene kan minskes uten urimelig kostnad for tiltakshaveren,
- ny teknologi gjør det mulig å redusere ulemper for verneverdiene vesentlig,
- tiltakshaveren i betydelig grad, gjentatte ganger eller vedvarende overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, eller
- det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

En tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det er gått ti år siden den ble gitt. Departementet kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom det kan skje uten skadevirkninger av betydning for verneverdiene.

Ved avgjørelser etter første og andre ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil medføre for tiltakshaveren, og de fordelene og ulemperne endringen eller omgjøring for øvrig vil medføre.

§ 20 Forvaltningsmyndighet

Departementet kan bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et verneområde opprettet med hjemmel i loven her.

Kapittel 5. Tilsyn mv.

§ 21 Tilsyn

Departementet fører tilsyn med miljøtilstanden i verneområdet og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av loven blir overholdt.

Den som kontrolleres eller er ansvarlig for virksomheten, skal gi tilsynsmyndighetene nødvendig bistand og opplysninger under utøvelse av tilsynet. Tilsynsmyndighetene kan under utøvelse av tilsynet gi pålegg om å stanse fartøy eller fjerne redskaper eller selv fjerne red-

skaper og forankring til redskaper og stanse andre pågående aktiviteter om bord i fartøyet.

Tilsynet skal føres så effektivt som forholdene tilsi-er, med minst mulig belastning for miljøet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av tilsynet.

§ 22 Gransking

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter lo-ven, skal tilsynsmyndighetene eller politiet ha uhindret adgang til fartøyer, installasjoner eller anlegg der det foregår virksomhet som kan påvirke eller kan antas å ha påvirket verneverdiene. Tilsynsmyndighetene kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter lo-ven.

§ 23 Opplysningsplikt

Enhver som har foretatt eller foretar seg noe som kan påvirke verneverdiene, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndighetene og uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysningene som tilsynsmyndighetene trenger for å utføre sine gjøremål etter loven her.

Dersom det oppstår skade på verneverdiene eller fare for alvorlig slik skade som følge av aktiviteter som reguleres, skal den ansvarlige så fort som mulig varsle myndigheten etter loven, med mindre faren allerede er avverget eller skaden gjenopprettet.

§ 24 Miljøvedtaksregister

Vedtak etter loven her skal registreres i Miljøvedtaksregisteret opprettet i medhold av naturmangfoldlo-ven § 68.

Kapittel 6. Håndheving og sanksjoner mv.

§ 25 Retting og avbøtende tiltak

Departementet kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven her eller vedtak gjort med hjemmel i loven.

Den som gjennom overtredelse av loven eller vedtak gjort med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av verneverdiene, skal sette i verk tiltak for å forhindre slik forringelse. Har det allerede inntrådt forringelse, skal ytterligere forringelse forhindres. Om mulig skal tilstanden for verneverdiene før overtredelsen skjedde, gjenopprettes ved egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av departementet eller pålegg etter første ledd.

Plikten etter andre ledd gjelder ikke i den utstrekning det ut fra kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

§ 26 Uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet

Dersom det viser seg at tiltak som er i samsvar med loven eller vedtak gjort i medhold av loven, medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for verneverdiene, skal den ansvarlige treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper.

Departementet kan pålegge den ansvarlige å utføre slike tiltak innen en fastsatt frist. Når det kan skje uten særlig ulempe for den ansvarlige, kan departementet gi pålegg om gjenoppretting av den tidligere tilstanden for verneverdiene før overtredelsen skjedde.

§ 27 Direkte gjennomføring

Blir et pålegg som inneholder krav som nevnt i § 25 første ledd eller § 26 andre ledd, ikke etterkommet av den ansvarlige, kan departementet sørge for iverksetting av tiltakene. Departementet kan også sørge for iverksetting av tiltakene dersom det haster av hensyn til verneverdiene, eller det ikke kan påvises noen ansvarlig.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 28 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her blir gjennomført, kan departementet fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den fastsatte fristen for retting av forholdet. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og mulkten løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Det løper likevel ikke tvangsmulkt dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. En tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkten pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Har overtredelsen skjedd på vegne av et selskap, en stiftelse eller et annet selvstendig rettssubjekt eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten pålegges rettssubjektet eller organet. Er en tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan den påløpte tvangsmulkten også inndrives hos morselskapet.

Departementet kan frafalle en påløpt tvangsmulkt. En avgjørelse om slikt frafall regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 29 Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som

- a. overtrer bestemmelsene i § 6 fjerde ledd og § 21 andre ledd første punktum, § 22, § 23 andre ledd, § 25 andre ledd og § 26 første ledd,

- b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 7 første ledd og § 15 første og andre ledd,
- c. overtrer bestemmelser i en enkelttillatelse gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b, eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 18 første ledd, eller
- d. unnlater å etterkomme et særskilt pålegg etter § 21 andre ledd andre punktum, § 23 første ledd, § 25 første ledd og § 26 andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 30 Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a. overtrer bestemmelsene i § 6 fjerde ledd, § 21 andre ledd første punktum, § 22, § 23 andre ledd, § 25 andre ledd og § 26 første ledd,
- b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 7 første ledd og § 15 første og andre ledd,
- c. overtrer bestemmelser i enkelttillatelser gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 18 første ledd, eller
- d. unnlater å etterkomme særskilt pålegg etter § 21 andre ledd andre punktum, § 23 første ledd, § 25 første ledd og § 26 andre ledd.

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på verneverdiene, om skaden på verneverdiene må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

Kapittel 7. Erstatning

§ 31 Erstatning til rettighetshavere

Rettighetshavere i områder som blir helt eller delvis vernet etter loven her, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. Dersom bruken krever tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det foretas kunngjøring etter § 10.

Når vilkårene for erstatning er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov om vederlag ved oreigning av fast eiendom. Ved anvendelsen av lov om vederlag ved ore-

igning av fast eiendom § 10 skal tidspunktet for fastsettelse av verneforskriften legges til grunn.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som igangværende bruk.

§ 32 Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Et krav om erstatning etter § 31 skal fremsettes skriftlig til departementet innen fire måneder fra verneforskriften er fastsatt. Departementet kan forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse. Når det er fastsatt krav om erstatning, skal staten gi et tilbud om erstatning senest ett år etter at verneforskriften ble fastsatt. Bestemmelsene i tvisteloven om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Blir tilbudet ikke akseptert, kan rettighetshaveren senest seks måneder etter at tilbudet ble gitt, sette frem krav for departementet om at staten skal begjære skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning.

Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i andre ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke rettighetshavers nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av rettighetshaveren gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20. Skjønnet holdes for øvrig etter reglene i skjønnsprosessloven.

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 33 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

§ 34 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn skal § 2 første ledd nr. 7 til ny nr. 9 lyde:
7. lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven),
8. lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter § 40, og
9. lov XX.XX 2025 nr. XX om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet
2. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten skal § 11 første ledd bokstav g og ny bokstav h lyde:
  - g. lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv.,
  - h. lov XX.XX 2025 nr. XX om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet.
3. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 240 andre ledd bokstav b lyde:
  - b. påfører betydelig skade på område som er vernet ved vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2, bilandsloven § 2 og havvernloven §§ 7 eller 15.
4. I lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur skal § 15 bokstav b til ny bokstav d lyde:
  - b. vedtatte vernetiltak etter kapittel V i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold,
  - c. vedtatte vernetiltak etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, eller
  - d. vedtatte vernetiltak etter lov XX.XX 2025 nr. XX om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 13. mai 2025

Ingvild Kjerkol

leder

Mani Hussaini

ordfører

